

1 - Rikoksen uhrin oikeudet

Mitä tietoja rikoksen uhri saa viranomaisilta (esim. poliisilta tai syyttäjältä) jo ennen kuin rikosilmoitus on tehty?

Kun uhri ottaa yhteyttä poliisiin tai muuhun toimivaltaiseen viranomaiseen, hän saa viipymättä tietoa ehdoista ja vaatimuksista, joiden perusteella rikosilmoitus otetaan käsiteltäväksi, sekä oikeudestaan osallistua menettelyyn siviilikannetta ajavana asianosaisena (*politikos enagon*) ja hakea korvausta. Hänelle kerrotaan myös, miten ja millä ehdoilla hän voi saada oikeudellista apua, esittää korvausvaatimuksen tai käyttää käänös- ja tulkkauspalveluja. Lisäksi uhri saa tietoa keinoista, joiden avulla tilanne voidaan palauttaa oikeudenmukaiseksi, sekä viranomaisista, jotka voivat auttaa korjaamaan vahingon uhrin ja rikosentekijän välisen sovittelun avulla. Uhrille selvitetään, miten ja millä edellytyksillä hän voi saada korvauksia rikosasian käsittelyn aiheuttamista kuluista, ja miten hän voi tehdä valituksen viranomaisesta, jos hänen oikeuksiaan ei ole hänen mielestään kunnioitettu.

Rikosasian käsittelyyn liittyvien oikeuksien lisäksi uhrille kerrotaan, miten hän voi saada lääketieteellistä hoitoa ja erityistukea, esimerkiksi psykologista tukea ja vaihtoehdoisen majoituksen, sekä käytettävissä olevista suojelutoimenpiteistä ja niiden käytön edellytyksistä.

Jos uhri asuu jossakin muussa EU-maassa, hän saa erityisohjeita siitä, miten ja millä ehdoilla hän voi käyttää oikeuksiaan.

Annettavien tietojen määrä ja sisältö vaihtelevat uhrin erityisvaatimusten ja henkilökohtaisen tilanteen sekä rikoksen tyyppin ja luonteen mukaan. Uhrille toimitetaan oikeudenkäynnin aikana tarvittaessa yksityiskohtaisempia lisätietoja toimivaltaisen viranomaisen harkinnan mukaisesti (lain 4478/2017 57 § oikeudesta saada tietoja siitä alkaen, kun uhri on ensimmäistä kertaa yhteydessä toimivaltaiseen viranomaiseen (direktiivin 2012/29/EU 4 artikla)).

Rikoksen uhri (EU-kansalainen tai EU:n ulkopuolisen maan kansalainen) ei asu maassa, jossa rikos tapahtui. Miten hänen oikeuksiaan suojellaan?

Jos uhri asuu jossakin muussa EU-maassa kuin siinä, jossa rikos tehtiin, häntä kehoitetaan antamaan lausunto heti sen jälkeen, kun hän on ilmoittanut rikoksesta. Lausunto voidaan rikosprosessilain (*Kodikas Poinikis Dikonomias*) säännösten mukaan antaa viestintälaitteilla eli esimerkiksi puhelimitse, videoneuvottelussa tai internetin kautta (rikosprosessilain 233 §:n 1 momentti).

Jos uhri asuu Kreikassa ja rikos tehtiin jossakin muussa EU-maassa, uhri voi tehdä rikosilmoituksen asuinpaikkansa tuomioistuimessa (*eisangeleas plimmeleiodikon*) yleiselle syyttäjälle, joka toimittaa sen viipymättä asianomaisen EU-maan toimivaltaiselle lainvalvontaviranomaiselle muutoksenhakutuomioistuimen (*eisangeleas efeton*) yleisen syyttäjän kautta, jollei Kreikan tuomioistuimilla ole toimivaltaa kyseisessä asiassa. Syyttäjällä ei ole velvollisuutta toimittaa rikosilmoitusta edelleen EU-maahan, jossa rikos tehtiin, jos rikokseen sovelletaan Kreikan lainsäädäntöä ja rikosasia käsitellään Kreikassa. Tässä tapauksessa asiaa käsittelevän tuomioistuimen syyttäjä ilmoittaa asiasta viipymättä muutoksenhakutuomioistuimen syyttäjän välityksellä sen EU-maan toimivaltaiselle lainvalvontaviranomaiselle, jossa rikos tehtiin, ja varmistaa, että uhri saa tarvitsemansa tiedot. Näin edistetään keskinäistä oikeudellista apua.

(Lain 4478/2017 64 § toisessa EU-maassa asuvien uhrien oikeuksista (direktiivin 2012/29/EU 17 artikla).)

Mitä tietoja uhrille annetaan, jos hän tekee rikosilmoituksen?

Kun uhri tekee rikosilmoituksen, vastuussa olevan virkamiehen on kerrottava hänelle, että hän voi saada rikosilmoituksestaan kopion.

(Lain 4478/2017 58 § uhrien oikeuksista rikosilmoituksen tekemisen yhteydessä (direktiivin 2012/29/EU 5 artikla).)

Rikosilmoitukselle annetaan yksilöity rekisteröintinumero (*arithmos vivliou minysis*). Numeron avulla uhri voi seurata asiansa käsittelyä joko syyttäjänviraston rekisterissä tai ottamalla yhteyttä rikosilmoituksia käsittelevään virastoon. Uhri voi myös pyytää tutkinnan etenemistä koskevan todistuksen (*pistopoiitiko poreias*). Siinä kerrotaan, missä vaiheessa käsittely on (esim. käynnissä on rikosilmoituksen aiheellisuutta selvittävä tutkinta tai alustava tutkinta). Siinä myös kuvataan kunkin vaiheen tuloksia (esim. että syyttäjä on keskeyttänyt jutun käsittelyn, että rikossyytteet on nostettu ja rikoksenteelijä on lähetetty oikeuden eteen – jolloin uhrille ilmoitetaan tuomioistuinkäsittelyn aika ja paikka sekä nostettujen syytteiden luonne – että oikeudellinen tutkinta (*kyria anakrisi*) on käynnissä tai on annettu määräys syytteiden hylkäämisestä tai asian käsittelyn lopettamisesta tai että tuomioistuin on antanut tuomion, jos uhri on siviilikannetta ajava asianosainen ja hakee korvausta).

(Lain 4478/2017 59 § uhrin oikeudesta saada tietoja asiansa käsittelystä (direktiivin 2012/29/EU 6 artikla ja 11 artiklan 3 kohta).)

Jos asia kuuluu Ateenan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (*Protodikeio Athinon*) toimivaltaan, uhrin asianajaja voi seurata asian käsittelyn etenemistä Ateenan asianajajayhdistyksen verkkosivustolla (*Dikigorikos Syllogos Athinon*, <http://www.dsa.gr>) siitä alkaen, kun asia on viety oikeuteen. Uhrin ei voi itse seurata asian käsittelyä, sillä se edellyttää tiettyjä valtuuksia.

Onko rikoksen uhrilla oikeus maksuttomiin käänös- ja tulkkauspalveluihin (poliisin tai muiden viranomaisten kanssa asioidessaan tai rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana)?

Jos uhri ei ymmärrä tai puhu kreikkaa, hän voi tehdä rikosilmoituksen jollakin osaamallaan kielellä tai saada tarvitsemaansa kielellistä apua rikosprosessilaissa tai tietyissä rikoslaeissa säädettyjen ehtojen mukaisesti. Vastuussa olevat virkamiehet tiedottavat uhrille asiasta. Uhri voi pyytää rikosilmoituksestaan käänöksen maksutta.

(Lain 4478/2017 58 § uhrien oikeuksista rikosilmoituksen tekemisen yhteydessä (direktiivin 2012/29/EU 5 artikla).)

Jos uhrilla kuullaan todistajana jossakin menettelyn vaiheessa eikä hän puhu tai ymmärrä kreikkaa riittävän hyvin, hän saa viipymättä avukseen tulkin. Oikeus tulkkauspalveluihin käsittää myös kuulo- ja puhevammaisille annettavan asianmukaisen avun. Tarpeen mukaan voidaan käyttää viestintätekniikkaa, kuten videoneuvotteluja, puhelinta tai internetiä, ellei uhrilla kuuleva henkilö pidä tulkin läsnäoloa välttämättömänä (rikosprosessilain 233 §:n 1 momentti).

Miten viranomaiset huolehtivat siitä, että rikoksen uhri ymmärtää heitä ja he uhrin (jos kyseessä on lapsi tai vammaisen henkilö)?

Kun poliisi tai muut viranomaiset ovat ensimmäistä kertaa yhteydessä uhuriin, he ryhtyvät asianmukaisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että kaikki ymmärtävät toisiaan kaikissa rikosasian käsittelyn vaiheissa. He ottavat huomioon uhrin henkilökohtaiset ominaisuudet, erityisesti iän, kypsyyden, älylliset ja henkiset kyvyt, koulutuksen ja kielitaidon sekä mahdolliset kuulo- tai näkövaikeudet. Lisäksi huomioon otetaan mahdollinen henkinen ahdinko, joka vaikuttaa uhrin kykyyn ymmärtää tai tulla ymmärretyksi. Uhrin oikeuksia käsittelevä opas on saatavilla yleisimmillä kielillä ja pistekirjoituksella (*lain 4478/2017 56 §:n 2 momentti (direktiivin 2012/29/EU 3 artikla)*). Jos uhrilla on kuulo- tai puhevaikeuksia, hänelle tarjotaan lisäksi tulkin apua (rikosprosessilain 233 §:n 1 momentti).

Onko alaikäisillä uhreilla erityisiä oikeuksia?

Jos uhri on alaikäinen (alle 18-vuotias), hänen laillinen edustajansa (vanhempi tai huoltaja) voi tehdä rikosilmoituksen hänen puolestaan. Jos uhri on yli 12-vuotias, hän voi tehdä rikosilmoituksen yhdessä laillisen edustajansa kanssa (rikoslain (*Poinikos Kodikas*) 118 §:n 2 momentti).

Uhrilla voi olla rikosasian käsittelyn aikana erityisiä oikeuksia rikoksen luonteesta riippuen. Jos esimerkiksi uhrin henkilökohtaista vapautta tai seksuaalista koskemattomuutta on loukattu tai jos hän on joutunut ihmiskaupan, seksimatkailemisen, kaappauksen, sieppauksen tai seksuaalirikoksen uhriksi, uhrilla on oikeus

- tutustua tapauksensa asiakirja-aineistoon, vaikka hän ei olisikaan siviilikannetta ajava asianosainen (rikosprosessilain 108A §)
- pyytää kuulustelunsa tallentamista, jotta sitä voidaan käyttää myöhemmin rikosasiaa käsiteltäessä eikä hän joudu tulemaan uudelleen syyttäjän tai tuomioistuimen kuultavaksi (rikosprosessilain 226A §)
- saada psykologin tai lapsipsykiatrin tukea, kun häntä kuullaan todistajana
- saada tietoa rikoksentehtäjän vapauttamisesta (rikosprosessilain 108A §)
- hakea rikoksentehtäjälle lähestymiskieltoa, jolla tätä kielletään ottamasta uhriin yhteyttä tai tulemasta lähelle hänen kotiaan.
- Uhrilla on lisäksi joka tapauksessa oikeus
- pyytää henkilökohtaista arviointia sen määrittämiseksi, ovatko erityiset suojelutoimet tarpeen, jos hän on vaarassa joutua toistuvasti uhriksi (*lain 4478/2017 68 § uhrin henkilökohtaisesta arvioinnista erityisten suojelutarpeiden määrittämiseksi (direktiivin 2012/29/EU 22 artikla)*)
- pyytää syyttäjä- tai oikeusviranomaisia nimittämään alaikäisen lapsen laillinen edunvalvoja (*epimelitis anilikon*) edustamaan itseään rikosasian käsittelyn kaikissa vaiheissa, jos hänen vanhempansa eivät pysty edustamaan häntä, jos hänellä ei ole huoltajaa tai jos hän on joutunut eroon perheestään (*lain 4478/2017 69 §:n 7 momentti erityissuojelua tarvitsevan uhrin oikeudesta suojeluun rikosasian käsittelyn aikana (direktiivin 2012/29/EU 23 ja 24 artikla)*)
- pyytää saada osallistua menettelyyn siviilikannetta ajavana ja korvausta hakevana asianosaisena laillisen edustajansa avustuksella (*rikosprosessilain 82 §:n 2 momentti*).

Mitä tietoja uhri voi saada poliisilta tai uhrien tukijärjestöiltä rikostutkinnan aikana?

Uhri voi saada yleiseltä syyttäjältä tietoa asian käsittelyn edistymisestä, jos tapauksen asiakirja-aineisto (*dikografia*) on lähetetty syyttäjälle.

Jos uhri on menettelyssä siviilikannetta ajavana asianosaisena, hän voi tutustua asiakirja-aineiston sisältöön ja saada asiakirjoista kopiot sen jälkeen, kun syytettyä on pyydetty esittämään vastine (*apologia*), kun on annettu pidätysmääräys (*entalma syllipsis*) tai määräys saapua käsittelyyn (*entalma viaias prosagogis*) (rikosprosessilain 108 §) tai kun viranomaiset ovat vaatineet epäillyltä selityksiä. Asiaa käsitellään siihen saakka luottamuksellisesti.

Uhrien tuki- ja suojelupalveluja tarjoavat järjestöt antavat tietoja, neuvontaa ja tukea, jotta uhri voi käyttää oikeuksiaan, muun muassa oikeutta vaatia korvausta rikoksen johdosta kärsimästään vahingosta. Lisäksi uhrille kerrotaan hänen asemastaan rikosoikeudellisessa menettelyssä siviilikannetta ajavana asianosaisena tai todistajana (*lain 4478/2017 62 § uhrien tukipalveluista saatavasta tuesta (direktiivin 2012/29/EU 9 artikla)*).

Mitkä ovat todistajan oikeudet?

Jos uhria on tarkoitus kuulla todistajana, syyttäjä, esitutkinnan suorittava poliisi, alueellisen rikostuomioistuimen tuomari (*ptaismatodikis*) tai tutkintatuomari (*anakritis*) toimittaa hänelle kutsun saapua kuultavaksi (*klisi*). Uhrin on tultava antamaan lausunto heti, kun hän on saanut kutsun. Uhrin on esitettävä kuvaus tapahtumista ja mahdollisesti vastattava lisäkysymyksiin. Jos uhri on epäillyn sukulainen, hän voi kieltäytyä todistamasta (rikosprosessilain 222 §).

Kuulo- tai puhevaikeuksista kärsivät voivat antaa lausunnon kirjallisesti. Mikäli uhri ei puhu kreikkaa, hänellä on oikeus käyttää tulkkia maksutta.

Jos kyseessä on ihmiskaupan uhri, hän kuuluu erityiseen todistajaryhmään ja saa etukäteen apua psykologilta tai psykiatrilta, joka toimii yhteistyössä tutkinnasta vastaavan poliisiviranomaisen tai oikeusviranomaisten kanssa. Psykologi tai psykiatri määrittää uhrin henkiset valmiudet ja psyykkisen kunnon asianmukaisilla diagnoosimenetelmillä. Psykologi tai psykiatri on myös paikalla, kun uhria kuullaan. Myös uhrin laillinen edustaja voi olla mukana kuulemisessa, ellei tutkintatuomari päättää toisin ja esitä perusteluja päätökselleen.

Uhrin lausunto kirjoitetaan muistiin ja – mikäli mahdollista – tallennetaan audiovisuaalisesti, jotta se voidaan toimittaa tuomioistuimelle sähköisesti. Siinä tapauksessa uhrin läsnäolo ei ole tarpeen menettelyn myöhemmissä vaiheissa.

Jos asia koskee lähisuhdeväkivaltaa uhrin omassa perheessä, uhrilta ei pyydetä valaehtoista lausuntoa. Mikäli uhri on alaikäinen, häntä ei kutsuta todistamaan oikeudessa. Sen sijaan hän voi toimittaa kirjallisen lausunnon, joka luetaan oikeussalissa, jollei uhrin läsnäoloa pidetä välttämättömänä.

Kun uhria on kuultu, hän voi pyytää mahdollisesti aiheutuneiden kulujen (matka- tai majoituskulut) korvaamista siltä viranomaiselta, joka kutsui hänet kuultavaksi (rikosprosessilain 288 §).

Uhrin henkilökohtainen suojeleminen, jos häntä uhkaa vaara

Uhrille voidaan tarjota suojeleminen sen mukaan, minkälaisesta rikoksesta on kysymys ja mikä on hänen asemansa rikosoikeudellisessa menettelyssä.

Jos kyseessä on järjestäytyneen rikollisuuden tai terrorismin uhri, jota on tarkoitus kuulla rikostutkinnassa avaintodistajana, hän voi pyytää erityistä suojeleminen mahdollisilta kostotoimilta tai pelottelulta. Annettava suojeleminen voi tapauksesta riippuen käsittää poliisin antaman suojeleminen, nimettömyyden suojan (mm. nimen, syntymäpaikan, koti- ja työosoitteen, ammatin ja iän poistamisen kaikista kirjallisista tiedostoista) tai jopa henkilöllisyyden vaihdon ja uhrin siirtämisen johonkin toiseen maahan. Uhri voi pyytää, että hänen lausuntonsa vastaanotetaan audiovisuaalilaitteilla. Jos uhri työskentelee julkisella sektorilla, hän voi pyytää myös väliaikaista tai pysyvää siirtoa toisiin tehtäviin. Suojelutoimenpiteet edellyttävät uhrin suostumusta, ja niillä rajoitetaan uhrin vapautta ainoastaan siinä määrin kuin se on tarpeen hänen turvallisuutensa takaamiseksi. Suojelutoimenpiteet voidaan keskeyttää, jos uhri pyytää sitä kirjallisesti tai jos hän ei tee yhteistyötä niin, että suojeleminen voitaisiin varmistaa (lain 2928/2001 9 § todistajien suojeleminen).

Jos kyseessä on lähisuhdeväkivallan uhri, asiaa käsittelevät poliisiviranomaiset eivät saa missään tapauksessa paljastaa tämän henkilöllisyyttä tai rikosentekijän henkilöllisyyttä, uhrin osoitetta eivätkä mitään muita tietoja, jotka saattaisivat paljastaa uhrin henkilöllisyyden (lain 3500/2006 20 §).

Uhrin kirjallisesta hakemuksesta voidaan ottaa käyttöön toimenpiteitä, joilla estetään kaikenlainen uhri tai hänen perheenjäsentensä ja rikosentekijän välinen kohtaaminen tiloissa, joissa rikosoikeudellinen menettely käydään. Hakemuksen käsittelee rikosasian käsittelypaikan kolmijäseninen tuomioistuin (*trimeles plimmeleiodikeio*) missä tahansa käsittelyn vaiheessa nopeutetun menettelyn mukaisesti.

(Lain 4478/2017 65 § uhrin oikeudesta välttää rikosentekijän kohtaaminen, ”uhrien ja heidän perheenjäsentensä suojeleminen” (direktiivin 2012/29/EU 19 artikla).)

■ Päivitetty viimeksi: 09/07/2025

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetystä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.